

Nowe zasady postępowania z gatunkami inwazyjnymi określone w rozporządzeniu UE nr 1143/2014

Fot. Barszcz Sosnowskiego, Kołobrzeg-Podczele, 2010 (K. Ziarnek, Wikimedia Commons)
Znak „Stop” w Chinach (Connormah, Wikimedia Commons)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1143/2014 w sprawie działań **zapobiegawczych** i **zaradczych** w odniesieniu do **wprowadzania** i **rozprzestrzeniania** inwazyjnych gatunków obcych

Harmonogram

- Data podpisania - **22 października 2014**
- Wejście w życie - **1 stycznia 2015**
- Polska informuje Komisję o organach odpowiedzialnych – **5 listopada 2015**
- Polska zapewnia struktury do przeprowadzania kontroli urzędowych oraz przepisy karne – **2 stycznia 2016**
- Komisja przedstawia projekt listy gat. inwazyjnych w UE – **2 stycznia 2016**
- Komisja udostępnia system informacyjny (EASIN) – **2 stycznia 2016**
- Obecnie w resorcie opracowywane są założenia i projekt zmian do ustawy o ochronie przyrody i innych ustaw

Wyłączenie

- gatunki **zmieniające naturalny zasięg bez interwencji człowieka** w odpowiedzi na zmiany warunków ekologicznych i zmiany klimatu, np. *szakal złocisty w Polsce*;
- **organizmy zmodyfikowane genetycznie**;
- **patogeny wywołujące choroby zwierząt**;
- **prawo fitosanitarne** - organizmy szkodliwe wymienione w załączniku I lub II do dyrektywy 2000/29/WE oraz organizmów szkodliwe, w odniesieniu do których zostały przyjęte środki zgodnie z dyrektywą, np. *węgorek sosnowiec* z Japonii;
- gatunki wymienione w załączniku IV do rozporządzenia (WE) nr 708/2007, jeśli są stosowane w **akwakulturze**, np. *amur biały, karp*;
- drobnoustroje wytwarzane lub przywożone w celu wykorzystania w **środkach ochrony roślin**, które już uzyskały zezwolenie lub są obecnie oceniane zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1107/2009;
- drobnoustroje wytwarzane lub przywożone w celu wykorzystania w **produktach biobójczych**, które już uzyskały zezwolenie lub są obecnie oceniane zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 528/2012.

Nowe definicje – wybrane przykłady

- **gatunek obcy** oznacza każdego **żywego osobnika** gatunku, podgatunku lub **niższego taksonu** zwierząt, roślin, grzybów lub **drobnoustrojów** wprowadzonego poza jego naturalny zasięg; pojęcie to obejmuje wszelkie części, gamety, nasiona, jaja lub diaspory tych gatunków, jak również hybrydy, odmiany lub rasy **zdolne do przeżycia i rozmnażania**;
- **inwazyjny gatunek obcy** oznacza gatunek obcy, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża - jak stwierdzono - **różnorodności biologicznej** i powiązanim **usługom ekosystemowym** lub oddziałuje na nie w niepożądany sposób;
- **eliminacja** oznacza **pełne i trwałe usunięcie** populacji inwazyjnego gatunku obcego środkami letalnymi lub nieletalnymi;
- **kontrola populacji** oznacza działanie środkami letalnymi lub nieletalnymi na populację inwazyjnych gatunków obcych - przy jednoczesnym zminimalizowaniu oddziaływania na gatunki niedocelowe i ich siedliska - w celu utrzymania liczby osobników **na jak najniższym poziomie**, aby **w przypadku niemożliwości całkowitego usunięcia** danego gatunku zminimalizować jego inwazyjność i niepożądane oddziaływanie na różnorodność biologiczną, powiązane usługi ekosystemowe, na zdrowie człowieka lub na gospodarkę;

Wykaz IAS stwarzających zagrożenie dla Unii

2016, następnie Komisja aktualizuje listę co 6 lat lub na wniosek państwa

Kryteria:

- obce na terytorium Unii,
- mogą stworzyć zdolną do przeżycia populację i rozprzestrzenić się w 1 regionie biogeograficznym wspólnym dla przynajmniej 2 państw lub w 1 podregionie morskim,
- mogą mieć znaczne niepożądane oddziaływanie na różnorodność biologiczną lub powiązane usługi ekosystemowe, a także na zdrowie ludzkie lub gospodarkę,
- wymagane są skoordynowane działania na szczeblu unijnym,
- włączenie do wykazu unijnego będzie skuteczne.

Dodatkowe kryteria

- uwzględnienie kosztów wdrażania dla państw, kosztów niepodejmowania działań, opłacalności oraz aspektów społeczno-gospodarczych;
- **w pierwszej kolejności** należy umieścić gatunki, które:
 - a) nie są jeszcze obecne w Unii lub są na wczesnym etapie inwazji i istnieje największe prawdopodobieństwo, że będą miały znaczne niepożądane oddziaływanie;
 - b) są już zdomowione w Unii, a ich niepożądane oddziaływanie jest najbardziej znaczące.

Fot. Wiewiórka szara (David Iliff, Wikimedia Commons)

Ocena ryzyka

- dla każdego gatunku
- na etapie proponowania do włączenia na listę UE
- jest to szczegółowe opracowanie zawierające m.in.
 - opis gatunku
 - opis dróg rozprzestrzeniania się, niepożądanego oddziaływania
 - stan rozmieszczenia w Unii i krajach sąsiadujących
 - potencjalne koszty szkód oraz korzyści z gatunku

Polska w celu przedstawienia swojej propozycji w zakresie roślin zleciała opracowanie dostępne na stronie: www.gdos.gov.pl/igo

Invasive alien species –
framework for the identification of Invasive alien species of EU concern
ENV.B.2/ETU/2013/0026

Lithobates (Rana) lessonae (Riccardo Scalera)

Contractor: Natural Environment Research Council

Project leader:

Helen Roy - Centre for Ecology & Hydrology, Benson Lane, Wallingford, OX10 8BB, UK; Tel: +44 1491 692252; Fax: +44 1491 692424; Email: h.roy@ceh.ac.uk

opracowania Komisji

<http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien>

Zakazy dla gatunków UE

- wprowadzania na terytorium Unii, w tym przemieszczania tranzytem pod nadzorem celnym;
- przetrzymywania, w tym w obiekcie izolowanym;
- hodowania (*bred*), w tym w obiekcie izolowanym;
- przywożenia do Unii, wywożenia z Unii lub przemieszczania w granicach Unii z wyjątkiem transportu gatunków do obiektów w związku z ich eliminacją;
- wprowadzania do obrotu;
- wykorzystywania lub wymieniania;
- zezwalania na ich rozmnażanie, hodowli/chowu (*grown*) lub uprawy (*cultivated*), w tym w obiekcie izolowanym;
- uwalniania do środowiska.

podkreślenie – brak możliwości wydania zezwolenia na czynność

Zezwolenia

Tylko:

- I. dla ośrodków w celu umożliwienia prowadzenia **badania naukowych** lub **ochrony ex situ** IAS UE
- II. do produkcji do celów naukowych oraz późniejszego zastosowania **do celów medycznych** - w przypadku gdy jest to nieuniknione ze względu na postępy w dziedzinie zdrowia ludzkiego
- III. ze względu na **nadrzędny interes publiczny**, w tym względy społeczne lub gospodarcze – po uzyskaniu **upoważnienia Komisji**, za pośrednictwem państwa

Warunek:

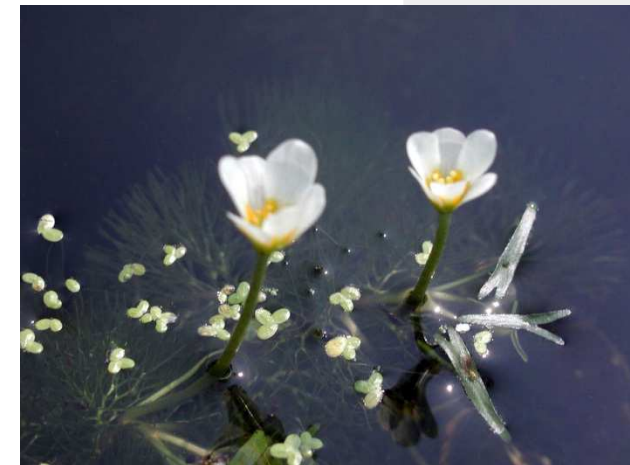
- działania prowadzone będą w **obiektach izolowanych** (m.in. wykwalifikowany personel, protokoły obsługi pomieszczeń, znakowanie lub w inny sposób identyfikowanie zwierząt, system ciągłego nadzoru, plan awaryjny, kontrole organów, ..)

Inne zasady:

- ✓ zezwolenie stale towarzyszy okazowi (Komisja określi jego format);
- ✓ informacje o wydanych zezwoleniach będą udostępniane w internecie;

Środki nadzwyczajne

- obecność lub zagrożenie wprowadzeniem gatunku, który nie jest na liście UE, ale spełnia kryteria
- państwo MOŻE wprowadzić zakazy, powiadamia o tym Komisję i przeprowadza ocenę ryzyka w ciągu 2 lat
- Komisja po otrzymaniu powiadomienia lub z własnej inicjatywy wprowadza zakazy w całej Unii
- na podstawie wstępnych dowodów naukowych

Współpraca regionalna

- **gatunki UE** - państwa dołożą wszelkich starań, aby zapewnić ścisłą koordynację z zainteresowanymi krajami, też trzecimi
- **gatunki krajowe** – państwa MOGĄ np. zidentyfikować „krajowe” gatunki, które wymagają współpracy regionalnej – pomiędzy krajami
- **Komisja** na wniosek państw może koordynować współpracę oraz nakazać tym krajom np. stworzenie planu działań, usuwanie gatunku

Fot. Rdestowiec japoński (Gav~commonswiki, Wikimedia Commons)

Plany działania dla dróg rozprzestrzeniania się

- drogi niezamierzonego wprowadzania i rozprzestrzeniania
- państwa opracowują „wszechstronną analizę” w ciągu 1,5 r. od ustanowienia listy UE
- po 3 latach od ustanowienia listy UE państwa przyjmują plan działania dla priorytetowych dróg, w tym harmonogram, środki, kodeksy dobrych praktyk, itp.
- zapewnienie udziału społeczeństwa przy jego tworzeniu
- mogą być skoordynowane regionalnie
- co 6 lat przegląd planów działań
- ✓ towary przywożone do UE podlegają kontroli urzędowej
- ✓ Komisja opracowuje wytyczne i programy szkoleniowe m.in. by ułatwić wykrywanie gatunków w towarach

System nadzoru

- państwa tworzą system nadzoru w ciągu 1,5 roku od przyjęcia listy UE
- aktualne **rozmieszczenie** gatunków UE
- **szybkie wykrywanie** nowych pojawień w kraju lub jego części
- ewentualnie **monitoring** usuwania gatunków
- powinien być **oparty na istniejących systemach** dot. raportowania o stanie siedlisk i gatunków chronionych, wód śródlądowych i morskich
- państwa informują **Komisję** o wczesnym wykryciu wprowadzenia lub obecności gatunku w kraju lub w jego części (w szczególności gdy dotychczas tam nie występował albo po usunięciu znowu się pojawił)

Eliminacja gatunków ze środowiska

- w ciągu **3 miesięcy** od powiadomienia Komisji o wczesnym wykryciu państwa podejmują działania w celu **eliminacji** gatunku
- lub w ciągu **2 miesięcy** państwo podejmuje decyzję o nieeliminowaniu gatunku, np. jeśli niemożliwe technicznie, koszty wyjątkowo wysokie i nieproporcjonalne, jeśli metody są bardzo szkodliwe
- w zamian państwo wprowadza **środki izolacji**
- Komisja może odrzucić decyzję

Fot. Barbisz olbrzymi (Wikimedia Commons, Natubico)

Środki zaradcze/zarządzania

- podjęcie działań w ciągu **1,5 roku** od umieszczenia gatunku na liście UE dla gatunków **rozprzestrzenionych na szeroką skalę**
- **eliminacja, kontrola lub izolacja**, również **renaturyzacja**, o ile wykonalne
- dopuszczalne **handlowe wykorzystanie** jako środek zaradczy, na podstawie określonych warunków
- ochrona **gatunków niedocelowych** i ich siedlisk
- informowanie i możliwość podejmowania wspólnych działań z zainteresowanymi państwami
- zapewnienie udziału społeczeństwa przy planowaniu działań

Inne kwestie

- zasada „zanieczyszczający płaci”
- państwa mogą wprowadzić **bardziej rygorystyczne** środki
- co 6 lat **raport** do Komisji z wdrażania rozporządzenia, pierwszy w 2019 r.
- do 2021 r. Komisja sprawdzi funkcjonowanie rozporządzenia
- **Komitety** – wspiera Komisję i uzgadnia listę gatunków UE
- **Forum naukowe** – organ doradczy Komisji
- **Przepisy przejściowe** dotyczą właścicieli niekomercyjnych zwierząt domowych oraz stad hodowlanych

Fot. Sterniczki jamajskie (Tom Koerner, Wikimedia Commons)

Dziękuję za
uwagę !

Fot. Rdestowiec (W. Solarz)